

ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԸ

Ցանկացած երկրի բնակչության կարևորագույն բնութագրիչներից է նրա կազմը:

Տարբերում են բնակչության **ազգային, սեռային, տարիքային, սոցիալական և կրոնական կազմ, ըստ կրթական մակարդակի, բնակավայրերի տեսակների կազմ** և այլն:

Բնակչության ազգային կազմը: Հայաստանի Հանրապետությունը բնակչության ազգային կազմով աշխարհի առավել միատարր երկրներից է: **Հիմնական ազգը՝ հայերը, 2011 թ. մարդահամարի տվյալներով կազմում են բնակչության ընդհանուր թվի 98,1%-ը:**

Նախորդ դասընթացներից հիշեք, թե հայերը մարդկային ռասաների որ խմբին, իսկ հայերենը՝ որ լեզվաընտանիքին են պատկանում:

Ի տարբերություն Պատմական Հայաստանի՝ ՀՀ-ի ներկայիս տարածքում 1918-ից ի վեր հայերի բաժինը բնակչության ընդհանուր թվում անընդհատ աճել է:

Հայաստանի Հանրապետությունում թվաքանակով **երկրորդ ազգը եզդիներն են**: Նրանց թիվը 2011 թ. մարդահամարի տվյալներով 35,3 հազ.

Եզդիական սրբապետի Ակնայիճ գյուղում (Արմավիրի մարզ)

է: Մեծ մասը բնակվում է Արագածոտնի և Արմավիրի մարզերի գյուղական բնակավայրերում: Հիմնական զբաղմունքն անասնապահությունն է, հատկապես ոչխարաբուծությունը: Թեև նրանց ծնելիության և բնական աճի ցուցանիշները բավականին բարձր են, սակայն արտագաղթի պատճառով եզդիների թիվը վերջին տասը տարիներին նույնիսկ նվազել է:

Երրորդ տեղում ռուսներն են, որոնց թիվը 2011 թ. մարդահամարի տվյալներով 11,9 հազ. է: Ռուսների մեծ մասն ապրում է Երևանում, Գյումրիում, Վանաձորում և այլ քաղաքներում: Նախկինում ռուս կրոնական աղանդավորներով՝ մոլոկաններով և դուխոբորներով են բնակեցված եղել հանրապետության հյուսիսի, հատկապես Լոռու մարզի մի

շարք գյուղական բնակավայրեր (Լերմոնտովո, Ֆիոլետովո, Մեդովկա և այլն): Սակայն վերջին տարիներին նրանց մեծ մասը արտագաղթել է:

Հիշեք, թե երբ և ինչ հանգամանքներում են ռուսները հայտնվել Արևելյան Հայաստանի տարածքում:

ՀՀ-ում մյուս ազգերից համեմատաբար մեծաքանակ են **ասորիները, քրդերը ուկրաինացիները, վրացիները, հույները**, որոնցից յուրաքանչյուրի թիվը 3 հազարից էլ պակաս է: Հույների մեծ մասն ապրում է պղնձարդյունաբերական քաղաքներում (Ալավերդի, Ախթալա, Շամլուղ), ասորիները՝ Արարատի մարզի Վերին Դվին և Դիմիտրով գյուղերում: Ուկրաինացիները հիմնականում քաղաքաբնակ են:

Երկրի գործող սահմանադրության համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության բոլոր քաղաքացիներն, անկախ ազգային պատկանելությունից, ունեն **հավասար իրավունքներ ու պարտականություններ**: Ազգային փոքրամասնությունները կարող են ունենալ ազգային դպրոց, զարգացնել ազգային մշակույթը, պահպանել ազգային ավանդույթները:

2011 թ. մարդահամարի տվյալներով, ըստ կրոնական դավանանքի ՀՀ բնակչության շուրջ 96%-ը Հայ առաքելական եկեղեցու հետևորդներ են:

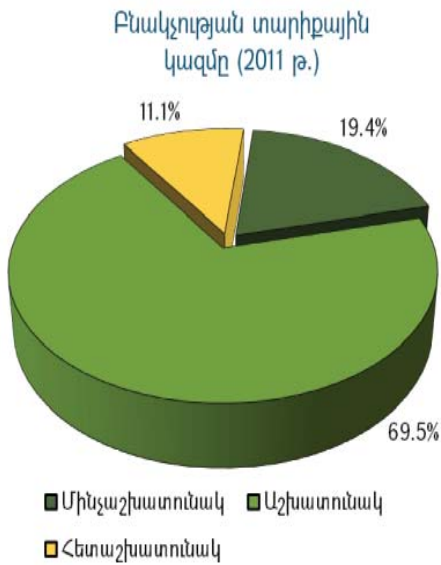
Բնակչության սեռային կազմը: Սա բնակչության ընդհանուր թվում տղամարդկանց և կանանց թվաքանակների հարաբերակցությունն է:

ՀՀ-ում բնակչության սեռային կազմը տարբեր տարիքային խմբերում տարբեր է: Ինչպես աշխարհում, այնպես էլ մեզանում ծնվում են ավելի շատ տղաներ, քան աղջիկներ: Դրա հետևանքով էլ երեխաների թվում գերակշռում են տղաները: Բայց քանի որ տղա երեխաների մահացությունն ավելի բարձր է, հետագայում (մոտ 20-30 տարեկանում) նրանց թվերը գրեթե հավասարվում են: Ավելի բարձր տարիքային խմբերում գերակշռող են դառնում կանայք, իսկ ծերերի մեջ կանանց գերակշռությունն էլ ավելի է մեծանում:

2011 թ. մարդահամարի տվյալներով՝ ՀՀ մշտական բնակչության ընդհանուր թվում տղամարդիկ կազմում են 48,0%, իսկ կանայք՝ 52,0%: Առկա բնակչությունում կանանց բաժինը ավելի բարձր է (53,1%), որը վկայում է ՀՀ-ից ժամանակավոր բացակայողների մեջ տղամարդկանց զգալի գերակշռության մասին: ՀՀ քաղաքային բնակչության կազմում կանանց բաժինը (53,2%) զգալիորեն բարձր է, քան գյուղական բնակչության կազմում՝ (50,1%): Կանանց գերակշռությունը հատկապես մեծ է Երևանում, Լոռու, Շիրակի և Արարատի մարզերում: Տղամարդկանց գերակշռություն է նկատվում միայն Գեղարքունիքի և Արագածոտնի մարզերում:

Բնակչության տարիքային կազմը: Բնակչության տարիքային կազմը կամ կառուցվածքը որոշելու համար ընդունված է առանձնացնել տարիքային խմբեր՝ **մինչաշխատունակ, աշխատունակ և հետաշխատունակ**:

Ըստ տարիքային խմբերի որոշում են աշխատանքային և դպրոցական տարիքի բնակչության, զինապարտների, թոշակառուների թիվը: Դրանց մասին տվյալները հարկավոր են երկրի տնտեսական և ժողովրդագրական ներուժը որոշելու համար: ՀՀ-ում տղամարդկանց և կանանց թոշակային տարիքը

103): Արևմտյան Եվրոպայի երկրների համեմատությամբ՝ ՀՀ ծեր բնակչության բաժինը դեռևս մեծ չէ, գերակշռում են միջին տարիքային խմբերի բնակչությունը: Սակայն վերջին 1-2 տասնամյակում նկատվում է բնակչության «ծերացման» միտում: 2011 թ. տվյալներով ՀՀ բնակչության կյանքի սպասվող տևողությունը 74,2 տարի է: Ընդ որում՝ այդ ցուցանիշը կանանց մոտ ավելի բարձր է (77,5 տ.) քան տղամարդկանց (70,7 տ.):

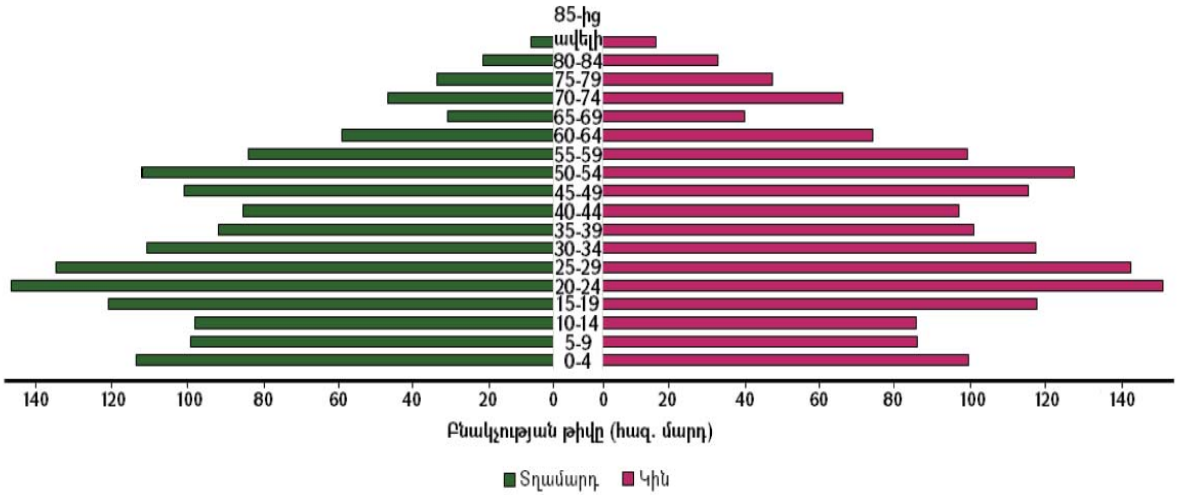
Բնակչության կազմն ըստ բնակավայրերի տեսակների (բնակչության վայրի): Բնակչության կազմի բնութագրության ժամանակ կարևոր է իմանալ, թե ինչպես է բնակչությունը բաշխված **քաղաքի և գյուղի միջև**: Սա կարևոր սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշ է, որը բնութագրում է երկրի զարգացման, մասնավորապես **ուրբանիզացման մակարդակը**:

Հիշեք, թե որն է ուրբանիզացման մակարդակի ցուցանիշը:

Հայաստանը 1918 թ.՝ իր ազգային պետականությունը վերականգնելու նախօրյակին, տիպիկ ագրարային երկիր էր, որի բնակչության 90%-ը բնակվում էր գյուղերում, և միայն 10%-ը՝ քաղաքներում:

Խորհրդային տարիներին երկրի տնտեսության, հատկապես արդյունաբերության, շինարարության, սպասարկման ոլորտի ճյուղերի զարգացման շնորհիվ գյուղական բնակչության հաշվին աճեց քաղաքաբնակների բաժինը և 1980-ական թվականների վերջերին կազմեց 68%: Սակայն վերջին երկու տասնամյակներում արդյունաբերության ճգնաժամի հետևանքով մեծ չափերի հասավ քաղաքաբնակների արտագաղթը: Դրա հետ կապված նվազեց քաղաքային բնակչության բաժինը, որը 2011 թ. մարդահամարի տվյալներով կազմում է ավելի քան 63,3%:

ՀՀ բնակչության սեռատարիքային բուրգը (2011 թ)

Չնայած դրան, Հայաստանի Հանրապետությունը համարվում է ուրբանիզացման համեմատաբար բարձր մակարդակ ունեցող երկիր: Այն ավելի բարձր է, քան տարածաշրջանի շատ երկրներում:

Բնակչության սեռային և տարիքային կազմը և կազմն ըստ բնակավայրերի միասին վերցրած, բնութագրում են տվյալ երկրի աշխատանքային ռեսուրսների քանակը և որակը: Դրանց կծանոթանանք հաջորդ դասին: